

•
ANALELE ȘTIINȚIFICE
ALE
UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
DIN IAȘI
(SERIE NOUĂ)

ISTORIE

TOM LXXI
2025

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Nelu Zugravu (Iași), Neculai Bolohan (Iași), Alexandru-Florin Platon (Iași), Petronel Zahariuc (Iași), Ștefan S. Gorovei (Iași), Maria Magdalena Székely (Iași), Cristian Ploscaru (Iași), Claudiu Topor (Iași), Gabriel Leanca (Iași), Gheorghe Iacob (Iași), Ovidiu Buruiană (Iași), Victor Spinei, membru al Academiei Române (Iași), Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române (Cluj-Napoca), Ovidiu Cristea (București), Rudolf Dinu (București), Antal Lukács (București), Ion Eremia (Chișinău), Ion Varta (Chișinău), Dennis Deletant (Londra), Carol Iancu (Montpellier), Hans-Christian Maner (Mainz).

COMITETUL DE REDACȚIE:

Laurențiu Rădvan (redactor șef),
Lucrețiu Mihailescu-Bîrliba, Ionuț Nistor, Adrian-Bogdan Ceobanu,
Adrian Vițalaru (secretar de redacție),
Mihai-Bogdan Atanasiu (secretar de redacție).

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în textele publicate revine în exclusivitate autorilor.

Manuscrisele, cărțile și revistele propuse pentru schimb,
ca și orice corespondență se vor trimite redacției:

Laurențiu Rădvan

Facultatea de Istorie
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
B-dul Carol I 11,
700506, Iași, România
Tel.: 40-(0)232-20.12.74
e-mail: radvan@uaic.ro

ISSN 1221-843X
eISSN 2821-4617
Printed in Romania

CUPRINS

Andi Mihalache, <i>Seninul întortocheat al cerului: cromatică, istorie și cultură (I)</i>	7
Daniel Mirea, <i>Datarea a patru documente din timpul lui Sigismund de Luxemburg și al lui Vlad Dracul</i>	47
Alexandru Simon, Petru Aron, Iancu de Hunedoara și Mehmed al II-lea în ajunul bătăliei de la Belgrad: informații dintr-un „raport venețian de sinteză” de la sfârșitul lunii aprilie 1456	73
Livia-Ioana Potop, <i>Instrumente notariale din Transilvania medievală: considerații privind păstrarea și transmiterea unor surse arhivistice mai puțin obișnuite</i>	91
Mihai Covaliu, <i>Între diplomație și primejdie. O misiune moldovenească la Veneția (1505-1506)</i>	101
Andrei Constantin Sălăvăstru, <i>Rebels for the faith: The Sorbonne's seditious propaganda during the French Wars of Religion</i>	113
Gheorghe Lazăr, <i>Despre logofeții de taină ai Cancelariei Țării Românești. Studiu de caz: Iane Dâmboviceanu</i>	129
Elena Bedreag, <i>Înrudiri, cheltuieli și alte „mărunțușuri” în câteva documente patrimoniale din veacul al XVIII-lea</i>	157
Iulian Moga, <i>Saint Xenia's Feigned Foolishness</i>	179
Alexandru Gorea, <i>Focul din 1784 și reconfigurarea centrului puterii domnești la Iași</i>	191

Laurențiu Rădvan, <i>Considerații cu privire la un plan rusesc al Focșanilor (1828)</i>	211
Simion-Alexandru Gavriș, <i>Centralism și autonomie locală în legislația administrativă a guvernării Lascăr Catargiu (1871-1876)</i>	225
Simion Câlția, <i>Reglementarea prețului pâinii în București (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)</i>	237
Tamara Botez, <i>„Monarhia de rol” și portul popular ca formă de legitimare în România (sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX)</i>	259
Ciprian-Lucrețius Suciu, Florin Marinescu, <i>Duhovnici români la Sfântul Munte Athos: superiorul Antipa Dinescu</i>	275
Claudiu-Lucian Topor, <i>România în vecinătatea războiului: chestiunea înarmărilor între 1914 și 1916</i>	287
Ana-Maria-Ioana Lupășteanu, <i>Război și propagandă în Bucovina austriacă. Misiunea lui Nathan Eidinger la București (1915)</i>	309

Bianca Șendrea, <i>Structura mării proprietăți și agricultura din Transilvania după reforma agrară din 1921</i>	319
Ionel Doctoru, <i>Sediul Legației române de la Paris (1922-1930). Între aspirații și realitate</i>	333
Bogdan-Alexandru Schipor, <i>Dragoș Cotlarciuc, an (almost) unknown expert on Baltic Region at the Romanian Ministry of Foreign Affairs, 1938-1939</i>	343
Árpád Hornyák, <i>Depiction of Hungarians in 20th century Serbian history textbooks</i>	353
Geanina-Ancuța Costăș, <i>Relații culturale româno-britanice: o analiză a programului de schimburi culturale (1963-1965)</i>	369
Iana Balan, <i>Imperative politice, schimburi culturale și strategii universitare. Lectori ieșeni de limba română la Universitățile din Polonia în anii 1967-1989</i>	381
Lucica Iorga, Lucian Leuștean, <i>Tribulații în cadrul lagărului socialist: întâlnirea de la Ialta (2 august 1971), cu România personaj principal în absența (un document și câteva considerații)</i>	409
Victor Rizescu, <i>Marxism și naționalism, continuitate și ruptură. Două teme de sociologie istorică în patru etape ale istoriei românești</i>	437

<i>Recenzii și note bibliografice</i>	449
Duane W. Roller, <i>Imperiul Mării Negre. Gloria și decăderea lumii lui Mitridate cel Mare</i>, trad. Sergiu-Adrian Adam, București, Editura Humanitas, 2025, 372 p. (Alex-Marian Cornea); Martyn Rady, <i>Habsburgii. Ambiția de a stăpâni lumea</i>, traducere din limba engleză de Lia Decei, prefată de Matei Cazacu, București, Editura Corint, 2023, 585 p. (Ana-Maria-Ioana Lupășteanu); Avram Iancu – un om între oameni. <i>Lucrările Conferinței Internaționale: Avram Iancu – 200 de ani de la naștere: omul, contemporanii, epoca</i>, Deva, 9-10 mai 2024, coord. Ioan Bolovan, Ioan Sebastian Bara, Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, Centrul de Studii Transilvane, 2024, 713 p. (Constantin Ciobanu); Pierre-Antoine Dessaux: <i>Vermicelles et coquillettes. Histoire d'une industrie alimentaire française</i>, Tours, Presses Universitaires François-Rabelais, 2023, 308 p. (Simion Călția); Carmen-Sorina Rîjnoveanu (coord.), <i>The wars of independence, diplomacy and society. New perspectives and approaches on the Great Eastern Crisis 1875-1878. Războaiele de independență, diplomație și societate. Noi perspective și abordări privind Marea Criză Orientală 1875-1878</i>, București, Editura Militară, 2023, 284 p. (Maria Cerniș); <i>Relații politice și militare româno-otomane-turce 1878-1989: documente</i>, volumul I, 1878-1938 = <i>Romanian-Ottoman-Turkish Political and Military Relations 1878-1989: documents</i>, volume I, 1878-1938, coord. Carmen-Sorina Rîjnoveanu, responsabil de vol. Manuel Stănescu, București, Editura Militară, 2023, 559 p. (Andrei Grigoraș); Eduard Andrei, Laurențiu Vlad, <i>Două istorii ale participării României la Expoziția Universală de la New York (1939-1940)</i>, Târgoviște, Cetatea de scaun, 2024, 281 p. (Mădălin Anghel); Constantin Hlihor, <i>Cu mâinile altora: România și războaiele prin intermediari în Africa (1970-1985)</i>, București, Corint, 2025, 364 p. (Teodor-Petru Bărgăoanu).	
<i>Abrevieri</i>	473

Sediul Legației române de la Paris (1922-1930). Între aspirații și realitate

Abstract: This study examines the evolution of the Romanian Legation's headquarters in Paris between the end of the First World War and the 1930s, highlighting the political, administrative, and symbolic dimensions of this process. After 1918, Romania, having a much larger territory and population, faced the necessity of consolidating its international status and adapting its diplomatic presence to the new realities of Europe. In this context, securing a suitable building for the Legation in Paris – one of the main centers of European diplomacy – became both a practical requirement and an expression of national prestige.

The efforts to acquire, renovate, and expand the property on Avenue de Wagram reveal the persistent challenges encountered by the Romanian state: limited financial resources, shifting political priorities, and recurring administrative obstacles. Despite these difficulties, the project advanced gradually, reflecting the determination of the Romanian authorities to create a representation aligned with France's central role in the country's postwar diplomacy. Constantin Diamandi played a key role in this process. Through his diplomatic authority, organizational initiatives, and reputation in Parisian political circles, he significantly contributed to the modernization of the Legation. Although his tenure ended amid political instability in Bucharest, his efforts left a lasting institutional impact. Overall, the history of the Legation's headquarters illustrates the interplay between diplomatic ambition, state capacity, and the symbolic importance of international representation in interwar Europe.

Keywords: Paris; Romanian Legation; Constantin Diamandi; Legation's headquarters; diplomacy; economic relations.

După Marele Război

Marele Război a generat transformări profunde în arhitectura politică și teritorială a Europei, modificând granițe, soluționând anumite dispute, dar, totodată, creând altele noi. România s-a numărat printre statele beneficiare ale acestui conflict, aflându-se de partea învingătorilor datorită efortului militar al Antantei și implicit al armatei franceze pe teatrul de luptă. În acest nou context geopolitic, Franța s-a afirmat drept principalul garant al status-quo-ului teritorial

* Doctor în Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România; doctoruionel@yahoo.com.

europăan¹. Războiul a influențat în mod semnificativ nu doar configurația frontierelor românești, ci și orientarea generală a politicii externe a statului, care și-a îndreptat atenția către Paris, devenit reperul diplomatic fundamental al României postbelice.

Încă din timpul conflictului, elitele politice și diplomatice române au privit cu speranță către capitala Franței. În timp ce la Petrograd se purtau negocieri privind viitoarele granițe ale României, o delegație specială era trimisă la Paris pentru a convinge autoritățile franceze să sprijine revendicările românești asupra Transilvaniei². După intrarea României în război, guvernul de la București a decis înființarea unui serviciu de presă pe malurile Senei, măsură care sublinia importanța propagandei în cadrul diplomației³. În anii imediat următori conflagrației, autoritățile române au înțeles necesitatea unei reorganizări profunde a rețelei diplomatice și consulare, inclusiv în privința infrastructurii instituționale⁴.

Pe acest fundal, s-a ridicat problema achiziționării unui sediu propriu pentru Legația română de la Paris. Având în vedere rolul important pe care Legația din capitala Franței urma să-l aibă după război, lipsa unui spațiu adecvat desfășurării activităților diplomatice devenise o problemă acută. Precum își amintea Dimitrie I. Gr. Ghica, corpul diplomatic românesc dădea recepțiile într-un imobil situat pe Rue de Bellechasse, care fusese închiriat de la Contele de Souza.

Guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod l-a însărcinat pe ministrul plenipotențiar de la Paris, Dimitrie I. Gr. Ghica, să achiziționeze un imobil situat central, corespunzător nevoilor unei legații. După cum menționează diplomatul, oferte existau. Pe malurile Senei putea fi găsite clădiri somptuoase, dar care cereau cheltuieli mari de personal⁵. Ca urmare a războiului, țara se confrunta cu distrugerii materiale masive, cu o agricultură ruinată și o industrie petrolieră devastată, în timp ce moneda națională se devaloriza constant⁶. În aceste condiții, finanțarea misiunilor diplomatice a devenit dificilă: Biroul de Presă de la Paris a fost închis în 1920⁷, iar unele legații au fost suspendate temporar în 1922⁸.

¹ Traian Sandu, *Le système de sécurité français en Europe centre-orientale. L'exemple roumain 1919-1933*, Paris, L'Harmattan, 1999, *passim*.

² Adrian Butnaru, *Iamandi. Cronica unei familii*, Iași, Editura PIM, 2016, p. 383.

³ Nicolae Ureche, *Propaganda externă a României Mari (1918-1940)*, București, Editura Enciclopedică, 2015, p. 21.

⁴ AMAE, Fond Problema 71/Franța, vol. 15 bis, raport nr. 125, Biroul de Presă de la Paris, semnat de Noti Constantinide, trimis lui I. G. Duca, 10 octombrie 1925, f. 315.

⁵ Dimitrie Ghyka, *Memorii*, traducere de Vasile Savin, Iași, Institutul European, 2004, p. 228-229.

⁶ Începând cu anul 1916 și până în 1923, moneda națională s-a depreciat semnificativ, reducându-și valoarea de peste 40 de ori, față de leul aur. Între anii 1924-1929, leul avea să coboare sub valoarea înregistrată în anul 1923, vezi Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947*, vol. III, *Monedă – credit – comerț – finanțe publice*, București, Editura Academiei Române, 2000, p. 27.

⁷ Nicolae Ureche, *op. cit.*, p. 18.

⁸ Stelian Obiziuc, *Consulatele onorifice ale României în străinătate – scurt istoric (1862-1948)*, în „Caiete Diplomatice”, IV-V (2016-2017), nr. 4-5, p. 22.

Noul sediu al Legației

La începutul anului 1920, la conducerea statului român avea să se instaleze din nou un cabinet condus de Ion I. C. Brătianu, marcând începutul celei mai stabile perioade politice a României interbelice. Odată cu revenirea Partidului Național Liberal la putere, situația financiară a statului s-a stabilizat. Consolidarea monedei naționale și echilibrarea bugetului de stat au permis reluarea investițiilor în aparatul diplomatic⁹. La Paris, ministrul plenipotențiar, Dimitrie I. Gr. Ghica, avea să fie înlocuit de Victor Antonescu. Noul ministru din capitala Franței mai ocupase această poziție în două rânduri, astfel că avea experiență în cadrul acestui post¹⁰. Nu după mult timp de la numirea sa, noul ministru plenipotențiar a demarat demersurile pentru achiziționarea unui sediu adecvat.

Eforturile autorităților române de a achiziționa un nou sediu pentru Legația de la Paris făceau parte dintr-un plan mai amplu de modernizare și de procurare a unor clădiri adecvate desfășurării activității diplomatice. În aceeași logică, în Statele Unite¹¹ și Austria¹² s-au întreprins demersuri pentru a asigura trimișilor României imobile corespunzătoare misiunilor lor diplomatice. În acest context, noul șef de misiune liberal a cumpărat, la 30 decembrie 1922, de la Ducesa de Pomar, o „ciudată locuință” situată pe Avenue de Wagram. Noul sediu se afla situat în fostul Hotel „Pomar”, într-o zonă centrală și foarte frecventată a capitalei franceze¹³. Cu toate astea, locuința nu era pe placul diplomaților români. Clădirea părea să fie una modestă pentru o reprezentanță diplomatică.

Potrivit lui Ghica, clădirea fusese oferită anterior regelui Spaniei, Alfonso al XIII-lea, care refuzase oferta, deoarece era condiționată de instalarea Ambasadei spaniole în ea. Același Ghica avea să dea și câteva detalii despre clădire:

„Imobilul avea numai un singur dormitor, în care se găsea doar un pat prevăzut cu un baldachin cu adevărat regesc, și scări strâmte, în spirală pentru retrageri clandestine și dueluri. În afara unei săli de recepție nemăsurate, acest imobil nu avea nimic din ceea ce îi trebuie unei legații sau ambasade. Această arhitectură, prin prostul gust și supraîncărcarea ornamentală era un adevărat coșmar disepctic, iar clădirea din lipsă de amatori, era închiriată pentru filmări. Unul dintre aceste filme a fost *Indigestiile lui Gargantua*”¹⁴.

⁹ Victor Axenciuc, *Avuția națională a României. Cercetări istorice comparate, 1860-1939*, București, The Romanian Center for Compared and Consensual Economics, 2000, p. 200.

¹⁰ Născut la 1871, Victor Antonescu a fost director al Băncii Naționale a României (1907-1913), ministru al Justiției (4 ianuarie 1914-11 decembrie 1916) și al Finanțelor (11 decembrie 1916-10 iulie 1917). În același timp, Antonescu a fost un membru important al Partidului Național Liberal, vezi Adrian-Bogdan Ceobanu, *Continuitate vs. Discontinuitate: plenipotențiarii români în timpul Primul Război Mondial*, în *România și statele vecine la începutul Primului Război Mondial. Viziuni, percepții, interpretări*, edit. de Flavius Solomon, Andrei Cușco, Mihai-Ștefan Ceaușu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2016, p. 131.

¹¹ Vezi <https://washington.mae.ro/>, consultat la 1 decembrie 2025.

¹² Vezi <https://mpviena.mae.ro/>, consultat la 1 decembrie 2025.

¹³ Vezi <https://paris.mae.ro/>, consultat la 1 aprilie 2020.

¹⁴ Dimitrie Ghyka, *op. cit.*, p. 229-230.

În telegrama trimisă la București, Victor Antonescu avea să facă o descriere exactă a imobilului: „o clădire cu două intrări pe Avenue de Wagram no. 124 și 126 și cu două intrări pe rue Bremontier no. 15 și 17, ridicată în parte deasupra pivniței și parte pe pământ plin a unui parter și a primului etaj și pe o parte dintr-un al doilea și al treilea etaj totul acoperit cu ardezie, zinc, plumb și geamuri”. Și un alt teren făcând parte „dintr-o mică grădină depinzând de o altă clădire situată în numita rue Bremontier no. 11, aparținând de asemenea vânzătorilor”. Clădirea se învecina în partea stângă cu un imobil situat pe Avenue de Wagram nr. 128 și aceeași clădire situată pe rue Bremontier, amândouă imobilele aparținând aceluiași proprietar, Charles Bertrand. Acest aspect fusese luat în calcul de către autoritățile române care aveau în vedere posibilitatea de a achiziționa și acele imobile¹⁵.

Un nou ministru plenipotențiar

În luna iulie 1924, ministrul plenipotențiar de la Paris, Victor Antonescu și-a dat demisia¹⁶. După plecarea lui Antonescu, la conducerea Legației de la Paris a rămas Nicolae B. Cantacuzino. Ministrul plenipotențiar interimar a întâmpinat greutăți la Paris și nu a reprezentat cu adevărat o variantă pentru înlocuirea fostului trimis extraordinar¹⁷. Cât timp Nicolae B. Cantacuzino a condus Legația, autoritățile române de la București nu au mai investit nimic în sediu, deși membrii legației activau într-un mediu care nu părea propice activității lor.

La sfârșitul anului 1924, la conducerea Legației de la Paris avea să fie numit Constantin Diamandi¹⁸. Noul ministru plenipotențiar mai activase ca șef de misiune la Sofia¹⁹, Roma²⁰ și Petrograd²¹. De asemenea, Diamandi mai făcuse

¹⁵ AMAE, Fond Problema 67, vol. 922, 1922-1939, contract de vânzare-cumpărare, 30 decembrie 1922, f. 2.

¹⁶ La 21 iulie 1924, Ministerul Afacerilor Străine a acceptat demisia lui Victor Antonescu, vezi AMAE, Fond Paris, vol. 622, 1923-1930, nota 56561, Direcția Personalului și Protocolului, Ministerul Afacerilor Străine, 21 iulie 1924, nepaginat.

¹⁷ AMAE, Fond Paris, vol. 87, 1924-1940, telegramă, Legația de la Paris, semnată N. B. Cantacuzino, trimisă lui Nicolae Titulescu, 24 septembrie 1924, nepaginat. Din postura de șef al Legației române din Franța, Nicolae B. Cantacuzino s-a dovedit a fi o figură „ștearsă”, fără inițiative și pus mereu în încurcătură de mersul evenimentelor interne și internaționale. Acest fapt este dovedit de rapoartele sale, unde, în repetate rânduri, semnalează faptul că era surprins de anumite evenimente și cerea mereu sugestii, vezi AMAE, Fond Problema 77/Constantin Diamandi, vol. II, *passim*. Ministrul interimar răspundea greu la telegrame. De la București, lui Cantacuzino i se atrăsese atenția că nu a răspuns la telegrama nr. 46934 din 10 septembrie 1924, vezi AMAE, Fond Paris, vol. 22, 1921-1927, telegrama nr. 978, MAS, București, 13 ianuarie 1925, nepaginat.

¹⁸ Prin intermediul Decretului nr. 4012 din 13 decembrie, Constantin Diamandi a fost numit, la 10 decembrie 1924, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Majestății Sale Regele pe lângă Guvernul Republicii Franceze, vezi ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 3, 1928, Adresa Direcției Personalului și Protocolului nr. 65719, f. 4.

¹⁹ AMAE, Fond Problema 77/Constantin Diamandi, dosar D12, vol. I, 1892, decret nr. 2048, 18 iunie 1909, semnat Ion I. C. Brătianu, nepaginat.

parte din delegația României la Conferința de pace de la Paris²², fusese Înalt Comisar la Budapesta în timpul ocupației românești din 1919²³ și delegat la Conferințele de la Genova²⁴, Haga²⁵ și Lausanne²⁶.

Odată cu numirea lui Diamandi la Paris, situația sediului Legației avea să se schimbe. Trimiterea acestui diplomat făcea parte dintr-un plan mai amplu ce viza o reconsolidare a relațiilor franco-române ce urma a se materializa, mai apoi, prin semnarea unui tratat franco-român și, nu în ultimul rând, prin transformarea Legației române în Ambasadă. Sediul viitoarei ambasade trebuia să fie demn de statutul său, așa că se impuneau investiții în îmbunătățirea condițiilor de muncă și în lărgirea spațiului prin cumpărarea de noi imobile²⁷.

Astfel, pentru sediul Legației se profila la orizont o perioadă mai bună în condițiile în care, în 1924, economia României dădea semne de revenire după distrugerile provocate de Marele Război, iar guvernul avea la dispoziție mai multe lichidități pentru a finanța legațiile diplomatice²⁸. Mai mult chiar, noul trimis extraordinar era o persoană influentă. Prietenia sa cu Ion I. C. Brătianu, marele lider liberal și președintele consiliului de miniștri, și relația bună pe care o avea cu regina Maria, îl transformaseră într-o persoană foarte importantă pe scena diplomatică românească. Ceilalți diplomați observaseră că orice doleanță pe care Diamandi o avea îi era îndeplinită în cel mai scurt timp²⁹. De altfel, deși Brătianu îi oferise postul de la Paris, încă de la începutul anului 1924, Diamandi îndrăznise să negocieze dur această poziție, cerând la schimb „mai multă liberate în strategia de negociere a tratatului franco-român”³⁰.

²⁰ AMAE, Fond Problema 77/Constantin Diamandi, dosar D12, vol. II., decret regal nr. 3388, 1 noiembrie 1911, semnat Regele Carol I, nepaginat.

²¹ Ibidem, decret regal nr. 5578, 11 septembrie 1913, semnat Regele Carol I, nepaginat. Constantin Diamandi era cunoscut pentru faptul că fusese arestat de autoritățile sovietice la 31 decembrie 1917/13 ianuarie 1918, vezi AMAE, Fond Problema 71/URSS, vol. 133, 1920-1944, f. 129-135.

²² AMAE, Fond Problema 77/Constantin Diamandi, dosar D12, vol. II., f. 34.

²³ Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiunile militare din Ardeal 1918-1919*, ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012, p. 198.

²⁴ Adrian Butnaru, *op. cit.*, p. 409.

²⁵ AMAE, Fond Problema 71/URSS, vol. 134, 1920-1944, f. 248-249.

²⁶ Pentru a reprezenta România, Diamandi primise un cec de 10.000 franci elvețieni și 2.730 franci francezi care reprezentau contravaloarea a 1000 de franci elvețieni. Această sumă de bani reprezenta indemnizația de drum și misiune ca delegat al României la Conferința de la Lausanne, vezi în ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 412, MAS, Direcțiunea Fondurilor și Contabilității, telegrama nr. 21071, 19 aprilie 1923, f. 12.

²⁷ În presa română se discuta despre strategia guvernului de la București de a face schimbări și investiții în cadrul diplomației române, vezi *Mișcări în diplomația română*, în „Neamul românesc”, anul 19, nr. 211, joi 18 septembrie 1924, p. 1.

²⁸ Victor Axenciuc, *Avuția națională a României...*, p. 200.

²⁹ Sextil Pușcariu, *Memorii*, ed. Magdalena Vulpe, București, Editura Minerva, 1978, p. 603.

³⁰ *Iarăși chestiunea succesiunii lui Victor Antonescu*, în „Neamul românesc”, anul 19, nr. 176, joi, 7 august 1924, p. 1.

Diamandi a ajuns în capitala Franței chiar în ajunul Crăciunului și la vederea clădirii avea să rămână dezamăgit. Cu prima ocazie avută, diplomatul avea să-i facă lui Ion I. C. Brătianu o scurtă descriere a imobilului:

„Legațiunea noastră cu săli de recepție de frumoase dimensiuni, este clasată la Paris, ca un monument de prost gust. Apartamentele de locuit extrem de reduse sunt negațiunea bunului gust. Cred că adăugând două odăi, zgâriind poleiala de parvenit, se poate face fără prea multe cheltuieli un local apropiat. Cumpărarea Legațiunei a fost desigur o bună afacere: c'est une bonne affaire mais une mauvaise Legation”³¹.

Diplomatul s-a mai plâns și de faptul că la Legație nu se găsea „nici rufărie, nici argintărie, nici farfurie și pahare, nimic alta decât păreții și mobile”³². Diamandi ar fi dorit să-și aducă lucrurile sale pentru a completa lipsurile de la Legație, dar, precum menționa în scrisoarea sa, acesta le lăsase la Petrograd și fuseseră confiscate de bolșevici. Imobilul aflat pe Avenue Wagram necesita reparații, diplomatul menționând că „apuntamentele sale, chiar dublate” nu ar fi fost suficiente pentru nevoile Legației³³. Cu toate acestea, trimisul extraordinar avea să-și aducă propria sa mobilă, de la Idrici, pentru a completa lipsurile din cadrul sediului. Mai apoi, după ce fusese pensionat, transportul mobilei sale către propria casă fusese o adevărată provocare³⁴.

Anul 1926 a marcat o îmbunătățire semnificativă a situației financiare a legațiilor. Ministerul Afacerilor Străine a inițiat o evaluare comparativă a salarizării diplomatice internaționale, concomitent cu reorganizarea propagandei externe³⁵. În acest context, a fost alocată suma de 500.000 de franci francezi pentru a se amenaja aripa localului cu fațada spre rue Brémontier și a celui de-al doilea etaj, care trebuia să cuprindă mai multe apartamente. Cu o parte din aceeași sumă (100.000 de franci francezi) urma să se cumpere argintărie, veselă, sticlărie etc³⁶. Deși, ca urmare a lucrărilor de reabilitare, clădirea s-ar fi prezentat mai bine, în opinia lui Diamandi, aceasta încă nu ar fi corespuns cerințelor unei Legații. În urma consultării cu arhitectul Léon Carrière, s-a ajuns la concluzia că era nevoie de cumpărarea unui imobil situat pe rue Brémontier, chiar între cele două aripi ale clădirii Legației. În urma achiziției noii clădiri, corpul de clădire situat cu fața spre

³¹ ANIC, Fond Casa Regală/Oficiale, dosar 8, scrisoare, semnată de Constantin Diamandi, trimisă lui Ion I. C. Brătianu, 25 ianuarie 1925, f. 2.

³² Ibidem, f. 2.

³³ Ibidem, f. 2.

³⁴ Inițial, mobila trebuia să fie transportată la Cernăuți și de acolo urma să fie direcționată spre Idrici, vezi ibidem, f. 63.

³⁵ Biroul de Presă de la Paris a urmărit cu atenție evoluția leului. În decembrie 1925, Noti Constantinide remarcă „fermitatea” leului și a prețului produselor petroliere românești, vezi AMAE, Fond Problema 71/Franța, vol. 16, 1925-1926, raport nr. 143, Biroul de Presă, semnat Noti Constantinide, trimis lui I. G. Duca, f. 68-72.

³⁶ AMAE, Fond Paris, vol. 813, 1882-1926, telegramă nr. 4091, MAS, Direcțiunea Fondurilor și contabilității, semnată I. G. Duca, trimisă lui Constantin Diamandi, 20 ianuarie 1926, nepaginat.

rue Brémontier urma să fie înălțat cu patru etaje. Pentru aceste lucrări era nevoie de 360.000 de franci francezi. Demersurile s-au desfășurat rapid și la începutul primăverii anului 1926, lucrările au început³⁷.

Tot în primăvara anului 1926, la conducerea statului român avea să fie instalat cabinetul lui Alexandru Averescu. Noul guvern a demarat o politica de eficientizare a administrației diplomatice. În tot acest timp, membrilor Legației li s-au dat sarcini suplimentare care nu țineau tocmai de atribuțiile lor, dar care asigurau un flux constant de muncă și făceau ca misiunea lor să pară mai eficientă³⁸. Averescu a decis să mențină o relație cooperantă cu Diamandi, deși acesta din urmă rămânea apropiat de cercurile liberale. Astfel, relația dintre cei doi a fluctuat în funcție de modul în care președintele Consiliului de Miniștri colabora, sau nu, cu marele lider liberal, Ion I. C. Brătianu³⁹.

În toamna anului 1926, când încă Ionel Brătianu îi acorda încredere lui Averescu, C. Diamandi i-a semnalat lui Ion Mitilineu, ministrul afacerilor de externe de la București, că din cauza deprecierei constante a francului, veniturile angajaților de la Legație s-au diminuat. În acest context, diplomatul cerea o „recalibrare” în termeni reali a salariilor din 1926 cu apunamentele primite în 1919⁴⁰. Ca urmare a cererii lui Diamandi, în luna aprilie 1927, veniturile angajaților de la Legația din Paris au fost majorate și stabilite în dolari⁴¹. În acest context, au crescut și fondurile destinate Legației. Datorită acestui fapt, amenajarea

³⁷ În corpul de clădire situat pe rue Brémontier să găseau birourile consulare ale Legației, vezi ibidem, telegramă nr. 120, Legația de la Paris, trimisă lui I. G. Duca, 16 ianuarie 1926, nepaginat.

³⁸ AMAE, Fond Paris, vol. 622, 1923-1930, circulara Ministerului Afacerilor Străine nr. 25725, semnată Ion Mitilineu, 4 mai 1926, nepaginat

³⁹ Ibidem, *passim*. În memoriile sale, Averescu îl numește pe Diamandi „vechi prieten de-al meu”, vezi Mareșal Averescu, *O pagină de istorie de mare actualitate asupra raporturilor italo-române* (Trei articole publicate în *Îndreptarea*), București, 1937, p.11. De asemenea, Premierul îl aprecia pe Diamandi și îl susținuse, în cadrul gazetei sale, să preia postul de la Paris. Alexandru Averescu nota în gazeta sa că, prin numirea lui Diamandi, guvernul dădea semne că a ajuns la „înțelepciunea de a socoti just necesitatea înlăturării oricărei umbre de neînțelegere din prietenia, din frăția franco-română”, vezi „Îndreptarea”, anul 7, nr. 2, sâmbătă, 3 ianuarie 1925, p. 1. Încă din primele zile ale activității sale, noul guvern s-a dovedit a fi unul foarte preocupat de activitatea diplomatică. O circulară trimisă de Ion Mitilineu, noul ministru al Afacerilor Străine de la București, tuturor misiunilor diplomatice specifica faptul că se dorea o repartizare a personalului diplomatic. Acest demers avea rolul de eficientiza legațiile și de a chema personal către administrația centrală, unde, conform lui Mitilineu, erau prea puțini angajați. Noul ministru de externe a cerut miniștrilor plenipotențari să evalueze cu atenție volumul de muncă al personalului și să răspundă „grabnic” care ar dori sau ar trebui transferați la București, vezi AMAE, Fond Paris, vol. 622, 1923-1930, circulara Ministerului Afacerilor Străine nr. 25725, semnată Ion Mitilineu, 4 mai 1926, nepaginat.

⁴⁰ Diplomatul a propus ca pe viitor să se ia în calcul ca salariile să fie plătite în raport cu valoarea dolarului, o monedă mult mai stabilă, vezi ibidem, raport nr. 1198, Legația de la Paris, semnat Constantin Diamandi, 15 octombrie 1926, nepaginat.

⁴¹ AMAE, Fond Paris, vol. 799, 1921-1928, nota nr. 17144, MAS, Direcțiunea Fondurilor și Contabilității, 29 martie 1927, nepaginat.

sediului a fost finalizată⁴². În martie 1929, când regina Maria făcuse o vizită la Paris, avea să remarce modul în care fusese „adăugat un mic apartament drăguț”⁴³.

Trecerea în neființă a lui Ionel Brătianu a înclinat serios balanța politică către Partidul Național Țărănesc. După plecarea de la putere a lui Vintilă Brătianu, Nicolae Titulescu a încercat să formeze un guvern de uniune națională, dar a eșuat. Totul s-a așezat în favoarea Partidului Național Țărănesc. Cei doi lideri, Iuliu Maniu și Ion Mihalache, au simțit că acesta era momentul perfect pentru înclina situația politică în favoarea lor. După desemnarea lui Iuliu Maniu ca președinte al Consiliului de Miniștri, acesta a dizolvat Camerele și a programat noi alegeri parlamentare la mijlocul lunii decembrie pe care le-a câștigat de o manieră zdrobitoare⁴⁴.

După venirea Partidului Național Țărănesc la putere, colaborarea dintre ministrul plenipotențiar de la Paris, ce avea legături adânci printre membrii PNL, și guvernul român a avut de suferit⁴⁵. Într-o telegramă, trimisă la 19 martie 1929, Diamandi menționa că sediul avea nevoie de refacerea cancelariilor de la parter, „care sunt insuficiente, rău instalate și neprezentabile. În opinia sa, era de preferat ca amenajarea să înceapă chiar în acel an, dacă se putea, dar guvernul nu a acordat atenție acestei cereri”⁴⁶.

Mai târziu, într-o scrisoare adresată lui Diamandi, George Mironescu, noul ministru de externe de la București, avea să își expună nemulțumirea că nu fusese înștiințat de problemele cu care se confrunta clădirea. Conform lui Mironescu, acoperișul sediului era stricat și ar fi plouat în unele camere. Mai mult, ministrul de externe ajunsese la concluzia că „localurile cancelariilor sunt insuficiente și mi se afirmă că s-ar putea cumpăra colțul (din rue Bremanstien), cu toată lipsa de

⁴² AMAE, Fond Paris, vol. 813, 1882-1926, nepaginat.

⁴³ Regina Maria a României, *Însemnări zilnice 1929*, trad. Georgeta Filliti, note Nicolae Pepene, București, Editura Corint, 2021, p. 131.

⁴⁴ Național-țărăniștii își propuneau să desăvârșească aplicarea reformei agrare, revizuirea tarifelor vamale și de transport, reducerea dobânzilor la capitalurile investite în agricultură, crearea și asigurarea de debușeuri, favorizarea mecanizării agriculturii, lărgirea creditului agricol, organizarea creditului funciar, dezvoltarea largă a vieții cooperative, vezi Robert Adam, *Două veacuri de populism românesc*, București, Editura Humanitas, 2018, p. 114-115.

⁴⁵ În cadrul Legației de la Paris au fost făcute mai multe schimbări. Toți „oamenii de bază” ai lui Diamandi fuseseră schimbați. Mai mult, schimbările diplomatice au creat o mare instabilitate. De multe ori, după plecarea titularului, putea să treacă și câteva luni bune până când un alt diplomat avea să-i suplinească lipsa. Problemele erau și mai mari atunci când mai mulți titulari erau chemați deodată, vezi AMAE, Fond Paris, vol. 622, 1923-1930, *passim*. Relația lui Diamandi cu noul ministru de externe, G. G. Mironescu, a fost una rece. Deși foarte comunicativ, Mironescu era deranjant prin modul în care se implica în treburile Legației, dar și a rețelei consulare. Diplomatul a descoperit rapid că autonomia sa, în cadrul rețelei consulare, era știrbită de legăturile dintre unii consuli și Mironescu, vezi Elinor Danusia Popescu, *Les consuls roumains auprès des grandes puissances ouest-européennes (1919-1939)*, Avant-propos d'Adrian Cioroianu, Preface de Silviu Miloiu et de Traian Sandu, L'Harmattan, Paris, 2021, p. 49.

⁴⁶ ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 352, 1929, telegramă nr. 10474, Legația de la Paris, semnată Constantin Diamandi, trimisă lui G. G. Mironescu, 19 martie 1929, f. 3.

fonduri”, sugerând ca această chestiune să fie examinată⁴⁷. Pesemne că ministrul de externe nu citise telegrama trimisă de Diamandi. Cu toate acestea, criza economică ce a debutat în anul 1929 a făcut ca fondurile destinate Legației să fie diminuate semnificativ⁴⁸.

La 8 iunie 1930, fostul principe Carol a revenit în capitala României, după o perioadă de exil petrecută la Paris, în urma renunțării sale anterioare la tron⁴⁹. Evenimentul a marcat detronarea propriului său fiu și reinstaurarea sa pe tron sub numele de Carol al II-lea⁵⁰. Noul monarh a procedat rapid la o serie de schimbări în aparatul diplomatic, printre care s-a numărat și revocarea din funcție a ministrului plenipotențiar Constantin Diamandi⁵¹.

Noul rege nu agreea nici el imobilul în care se găsea Legația de la Paris⁵². Deși regele Carol al II-lea considera că imobilul Legației României de pe Avenue de Wagram nu corespundea prestigiului pe care dorea să-l confere monarhiei române, realitățile economice ale epocii – marcate de criza financiară mondială – au impus menținerea sediului existent, în pofida intențiilor inițiale de relocare sau modernizare⁵³.

În 1939, misiunea diplomatică românească de la Paris, ajunsă la rangul de Ambasadă⁵⁴, avea să-și transfere sediul în cadrul Palatului Béhague, situat pe

⁴⁷ ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 247, 1929-1930, MAS, București, scrisoare semnată G. G. Mironescu, trimisă lui Constantin Diamandi, 14 martie 1929, f. 2-3.

⁴⁸ AMAE, Fond Paris, vol. 622, 1923-1930, *passim*.

⁴⁹ Matthieu Boisdron, *La Roumanie des années trente: De l'avènement de Carol II au démembrement du royaume (1930-1940)*, Anovi, 2007, p. 38.

⁵⁰ Cristian Sandache, *Viața publică și intimă a lui Carol al II-lea*, București, Editura Paideia, 1998, p. 43.

⁵¹ ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 247, 1929-1930, telegramă personală nr. 11384, MAS, București, semnată G. G. Mironescu, trimisă lui Constantin Diamandi, 8 iunie 1930, ora 23:30, f. 11. La 8 iulie 1930, diplomatul era informat că urma să fie pus în poziție de retragere începând cu ziua de 1 august 1930. Totodată, G. G. Mironescu, ministrul Afacerilor Străine de la București, i-a transmis lui Diamandi sentimentele sale de grațitudine, mulțumindu-i pentru „serviciile eminente și îndelungate ce le-a adus statului” și „colaborarea prețioasă și folositoare țării”, vezi ANIC, Fond Diamandi Constantin, dosar 11, 1930, telegramă nr. 44104, MAS, București, semnată G. G. Mironescu, trimisă lui Constantin Diamandi, 8 iulie 1930, f. 1.

⁵² Dimitrie Ghyka, *op. cit.*, *passim*.

⁵³ Bogdan Murgescu, *România și Europa, Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 207.

⁵⁴ În anul 1926 au existat discuții între autoritățile române și cele franceze pentru ridicarea gradului Legației român de la Paris la nivel de Ambasadă. Ministrul plenipotențiar al Franței de la București a explicat că un asemenea demers ar fi riscant, deoarece opinia publică internațională ar putea acuza Franța de imperialism, Parisul putând fi comparat, în acest sens, cu Washington-ul „care tot insistă să-și sporească caracterul reprezentanților săi în America de Sud”, vezi ANIC, Microfilme 012/Franța, rola 168, dosar 5, série Z, carton 569, vol. 9, telegramme n°198, Bucarest, 13 aout 1926, f. 151. Negocierile pentru transformarea Legației la rang de Ambasadă au fost reluate mai târziu, fiind finalizate la 26 noiembrie 1938. La 26 decembrie 1938, Gheorghe Tătărescu a devenit primul ambasador al României la Paris, vezi Adrian Vițalaru, *Political interests and symbolic stakes. The first Romanian Embassies (1938-1939)*, in Adrian Vițalaru, Ionuț Nistor, Adrian-Bogdan Ceobanu, *Romanian Diplomacy in the 20th Century. Biographies, Institutional Pathways, International Challenges*, Berlin, Peter Lang, 2021, p. 189-190.

123 rue Saint Dominique. Scriitorul Henri de Régnier avea să califice acest palat drept „unul dintre cele mai frumoase palate ale orașului nostru”. După mutarea corpului diplomatic român, fostul sediu de pe Avenue de Wagram a continuat să adăpostească cancelaria ambasadei române și serviciul consular. După abdicarea regelui Mihai, imobilul a fost vândut de către noul regim comunist⁵⁵.

Concluzii

Evoluția sediului Legației Române de la Paris reflectă în mod fidel transformările profunde ale diplomației românești în perioada imediat postbelică și pe parcursul deceniului al treilea al secolului XX. În urma Marelui Război, România a resimțit presiunea consolidării noilor realități teritoriale și politice, iar orientarea fermă către Franța a devenit un element fundamental al politicii externe. În acest context, nevoia unui sediu reprezentativ la Paris nu a constituit doar o problemă administrativă, ci una simbolică, legată de afirmarea statutului internațional al statului român.

Demersurile de achiziționare, amenajare și extindere a clădirii de pe Avenue de Wagram au fost marcate de dificultăți financiare, schimbări politice interne și divergențe administrative. Totuși, ele demonstrează efortul constant al autorităților române de a alinia infrastructura diplomatică la exigențele unei misiuni aflate într-un centru politic major al Europei.

Rolul lui Constantin Diamandi a fost esențial în modernizarea Legației, atât prin inițiativele sale administrative, cât și prin prestigiul personal care i-a permis să mobilizeze sprijinul Bucureștiului. Deși perioada sa la Paris s-a încheiat abrupt odată cu schimbările generate de revenirea lui Carol al II-lea, activitatea sa a contribuit decisiv la transformarea misiunii românești într-o instituție funcțională, adaptată cerințelor diplomatice interbelice.

Istoria sediului Legației de la Paris ilustrează dinamica complexă dintre resursele interne limitate, ambițiile politice și imperativele reprezentării externe într-o epocă în care diplomația devenise un instrument crucial al afirmării statului român pe scena internațională. Astfel, sediul Legației române de la Paris a devenit nu doar un instrument al politicii externe, ci și un simbol al maturizării diplomatice a României moderne, oglindind efortul constant de adaptare la exigențele și prestigiul mediului diplomatic european interbelic.

⁵⁵ Dimitrie Ghyka, *op. cit.*, p. 230.

ABREVIERI

<i>AARMSI</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice
<i>AARMSL</i>	= Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare
<i>AARPAD</i>	= „Analele Academiei Române”, seria II, București, 1879-1916
<i>AA.SS.</i>	= <i>Acta Sanctorum</i> , ed. Bollandisti, III ^a ediție, Parigi 1863-1870
<i>AB</i>	= Arhivele Basarabiei
<i>ACNSAS</i>	= Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității
<i>AE</i>	= L'Année Epigraphique, Paris
<i>AIR</i>	= Arhiva Istorică a României
<i>AIAC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj
<i>AIIAI</i>	= Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>AIIC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Cluj
<i>AIINC</i>	= Anuarul Institutului de Istorie Națională, Cluj
<i>AIIX</i>	= Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”, Iași
<i>ALIL</i>	= Anuarul de Lingvistică și Istorie Literară, Iași
<i>ALMA</i>	= <i>Archivum Latinitatis Medii Aevi</i> . Genève.
<i>AM</i>	= Arheologia Moldovei, Iași
<i>AMAE</i>	= Arhiva Ministerului Afacerilor Externe
<i>AmAnthr</i>	= American Anthropologist, New Series, Published by Wiley on behalf of the American Anthropological Association
<i>AMM</i>	= Acta Moldaviae Meridionalis, Vaslui
<i>AMMB</i>	= Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași
<i>AMN</i>	= Acta Musei Napocensis
<i>AMR</i>	= Arhivele Militare Române
<i>AMS</i>	= Anuarul Muzeului din Suceava
<i>ANB</i>	= Arhivele Naționale, București
<i>ANC</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Cluj
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANG</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Județean Galați
<i>ANI</i>	= Arhivele Naționale, Iași
<i>ANIC</i>	= Arhivele Naționale Istorice Centrale
<i>ANR-Cluj</i>	= Arhivele Naționale, Cluj-Napoca
<i>ANR-Sibiu</i>	= Arhivele Naționale, Sibiu
<i>ANRM</i>	= Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, Chișinău
<i>ANRW</i>	= Aufstieg und Niedergang der römischen Welt, Berlin-New York
<i>ANSMB</i>	= Arhivele Naționale. Serviciul Municipiului București
<i>ANV</i>	= Arhivele Naționale, Vaslui
<i>AO</i>	= Arhivele Olteniei
<i>AP</i>	= Analele Putnei
<i>APH</i>	= Acta Poloniae Historica, Varșovia
<i>AqLeg</i>	= <i>Aquila Legionis. Cuadernos de Estudios sobre el Ejército Romano</i> , Salamanca
<i>AR</i>	= Arhiva Românească
<i>ArchM</i>	= Archiva Moldaviae, Iași
<i>ArhGen</i>	= Arhiva Genealogică
<i>„Arhiva”</i>	= „Arhiva”. Organul Societății Științifice și Literare, Iași
<i>ArhMold</i>	= Arheologia Moldovei

ASRR	= Arhiva Societății Române de Radiodifuziune
AȘUI	= Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
ATS	= Ancient Textile Series, Oxbow Books, Oxford și Oakville
AUAIC	= Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
AUB	= Analele Universității „București”
BA	= <i>Biblioteca Ambrosiana</i> , Roma, Città Nuova Editrice
BAR	= Biblioteca Academiei Române
BArchB	= Bundesarchiv Berlin
BAR int. ser.	= British Archaeological Reports, International Series
BBRF	= Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg
BCIR	= Buletinul Comisiei Istorice a României
BCMI	= Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice
BCU-Iași	= Biblioteca Centrală Universitară, Iași
BE	= Bulletin Epigraphique
BF	= Byzantinische Forschungen, Amsterdam
BJ	= Bonner Jahrbücher, Bonn
BMI	= Buletinul Monumentelor Istorice
BMIM	= București. Materiale de istorie și muzeografie
BNB	= Biblioteca Națională București
BNJ	= Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher
BOR	= Biserica Ortodoxă Română
BS	= Balkan Studies
BSNR	= Buletinul Societății Numismatice Române
ByzSlav	= Byzantinoslavica
CA	= Cercetări arheologice
CAI	= Caiete de Antropologie Istorică
CartNova	= <i>La ciudad de Carthago Nova 3: La documentación epigráfica</i> , Murcia
CB	= Cahiers balkaniques
CBI	= <i>Der römische Weihebezirk von Osterburken. Corpus des griechischen und lateinischer Beneficiärer – Inschriften des Römischen Reiches</i> , Stuttgart
CC	= Codrul Cosminului, Suceava (ambele serii)
CCAR	= Cronica cercetărilor arheologice din România, CIMEC, București
CCh	= <i>Corpus Christianorum</i> , Turnhout
CChSG	= <i>Corpus Christianorum. Series Graeca</i>
CCSL	= <i>Corpus Christianorum Series Latina</i> , Turnhout, Brepols
CDM	= <i>Catalogul documentelor moldovenești din Arhivele Centrale de Stat</i> , București, vol. I-V; supl. I.
CDȚR	= <i>Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Statului</i> , București, vol. II-VIII, 1974-2006
Chiron	= Chiron: Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, 1971
CI	= Cercetări istorice (ambele serii)
CIL	= <i>Corpus Inscriptionum Latinarum</i> , Berlin
CL	= Cercetări literare
CLRE	= <i>Consuls of the Later Roman Empire</i> , eds. R. S. Bagnall, A. Cameron, S. R. Schwartz, K. A. Worp, Atlanta, 1987
CN	= Cercetări Numismatice
CNA	= Cronica Numismatică și Arheologică, București
CSCO	= <i>Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium</i> , Louvain
CSEA	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiae Aquileiensis</i> , Roma, Città Nuova Editrice
CSEL	= <i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum</i> , Wien, De Gruyter
CSPAMI	= Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Centrale, Pitești
CT	= Columna lui Traian, București

<i>CTh</i>	= <i>Codex Theodosianus</i> . Theodosiani, Libri XVI cum constitutionibus Sirmondianis, I, edidit adsumpto apparatu P. Kruegeri, Th. Mommsen, Hildesheim, 1970-1971
<i>Cv.L</i>	= Convorbiri literare (ambele serii)
„ <i>Dacia</i> ”, <i>N.S.</i>	= Dacia. Nouvelle Série, Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
<i>DGAS</i>	= Direcția Generală a Arhivelor Statului
<i>DI</i>	= Diplomatarium Italicum
<i>DIR</i>	= <i>Documente privind istoria României</i>
<i>DIRRI</i>	= <i>Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență</i>
<i>DOP</i>	= Dumbarton Oaks Papers
<i>DTN</i>	= <i>Din trecutul nostru</i> , Chișinău
<i>DRH</i>	= <i>Documenta Romaniae Historica</i>
<i>EB</i>	= Études Balkaniques
<i>EBPB</i>	= Études byzantines et post-byzantines
<i>EDCS</i>	= <i>Epigraphik-Datenbank Clauss-Slaby</i> (http://www.manfredclauss.de/)
<i>EDR</i>	= <i>Epigraphic Database Roma</i> (http://www.edr-edr.it/default/index.php)
<i>EpigrAnat</i>	= Epigraphica Anatolica, Münster
<i>ERAsturias</i>	= F. Diego Santos, <i>Epigrafia Romana de Asturias</i> , Oviedo, 1959.
<i>EuGeSta</i>	= <i>Journal of Gender Studies in Antiquity</i>
<i>Gerión</i>	= Gerión. Revista de Historia Antigua, Madrid
<i>GB</i>	= Glasul Bisericii
<i>GCS</i>	= <i>Die Griechischen Christlichen Schriftsteller</i> , Leipzig, Hinrichs, 1897-1969
<i>GLK</i>	= <i>Grammatici Latini Keil</i>
<i>HEp</i>	= <i>Hispania Epigraphica</i> , Madrid
„ <i>Hierasus</i> ”	= <i>Hierasus</i> . Anuarul Muzeului Județean Botoșani, Botoșani
<i>HM</i>	= Heraldica Moldaviae, Chișinău
<i>HU</i>	= Historia Urbana, Sibiu
<i>HUI</i>	= Historia Universitatis Iassiensis, Iași
<i>IDR</i>	= <i>Inscripțiile din Dacia romană</i> , Bucurști-Paris
<i>IDRE</i>	= <i>Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie</i> , I-II, Bucarest, 1996, 2000
<i>IGLN</i>	= <i>Inscriptions grecques et latines de Novae</i> , Bordeaux
<i>IGLR</i>	= <i>Inscripțiile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România</i> , București, 1976
<i>IILPecs</i>	= <i>Instrumenta Inscripta Latina. Das römische Leben im Spiegel der Kleininschriften</i> , Pecs, 1991
<i>ILAlg</i>	= <i>Inscriptions latines d'Algérie</i> , Paris
<i>ILB</i>	= <i>Inscriptiones Latinae in Bulgaria repertae. Inscriptiones inter Oescum et Iatrum repertae</i> , Sofia, 1989
<i>ILD</i>	= <i>Inscripții latine din Dacia</i> , București
<i>ILN</i>	= <i>Inscriptiones latines de Novae</i> , Poznan
<i>ILLPRON</i>	= <i>Inscriptionum Lapidarium Latinarum Provinciae Norici usque ad annum MCMLXXXIV repertarum indices</i> , Berlin, 1986
<i>ILS</i>	= <i>Inscriptiones Latinae Selectae</i> , 1892
<i>IMS</i>	= <i>Inscriptiones Moesiae Superioris</i> , Belgrad
<i>IN</i>	= „Ioan Neculce”. Buletinul Muzeului Municipal Iași
<i>ISM</i>	= <i>Inscripțiile din Scythia Minor grecești și latine</i> , București, vol. I-III, 1983-1999
<i>JGO</i>	= <i>Jahrbücher für Geschichte Osteuropas</i>
<i>JL</i>	= Junimea literară
<i>JRS</i>	= The Journal of Roman studies, London
<i>LR</i>	= Limba română
<i>Lupa</i>	= <i>Ubi Erat Lupa</i> (http://lupa.at/)
<i>MA</i>	= Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț

<i>MCA</i>	= Materiale și cercetări arheologice
<i>MEF</i>	= <i>Moldova în epoca feudalismului</i> , vol. I-XII, 1961-2012, Chișinău
<i>MEFRA</i>	= <i>Mélanges de l'École française de Rome: Antiquité</i> , Roma
<i>MGH</i>	= <i>Monumenta Germaniae Historica inde ab anno Christi quingentesimo usque ad annum millesimum et quingentesimum auspiciis societatis aperiendis fontibus rerum Germanicarum medii aevi</i> , Berlin 1877-
<i>MI</i>	= Magazin istoric, București
<i>MIM</i>	= Materiale de istorie și muzeografie
<i>MM</i>	= Mitropolia Moldovei
<i>MMS</i>	= Mitropolia Moldovei și Sucevei
<i>MN</i>	= Muzeul Național, București
<i>MO</i>	= Mitropolia Olteniei
<i>MOF</i>	= Monitorul Oficial al României
<i>Navarro</i>	= M. Navarro Caballero, <i>Perfectissima femina. Femmes de l'élite dans l'Hispanie romaine</i> , Bordeaux, 2017.
<i>NBA</i>	= <i>Nuova Biblioteca Agostiniana</i> , Roma, Institutum Patristicum Augustinianum
<i>NDPAC</i>	= <i>Nuovo Dizionario Patristico e di Antichità Cristiane</i> , I, A-E, 2e edizione, Marietti, 2006; III, P-Z, 2e edizione, Marietti, 2008
<i>NEH</i>	= <i>Nouvelles études d'histoire</i>
<i>OI</i>	= Opțiuni istoriografice, Iași
<i>OPEL</i>	= <i>Onomasticon provinciarum Europae latinarum</i> , vol. I-IV, Budapesta-Viena, 1994-2002
<i>PG</i>	= <i>Patrologiae cursus completus, Series Graeca</i> , ed. J.-P. Migne, Paris, 1886-1912
<i>PIR</i>	= <i>Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III</i> , editio altera, Berlin.
<i>PLRE</i>	= <i>Prosopography of the Later Roman Empire</i> , 3 vol., eds. A. H. M. Jones, J. R. Martindale, and J. Morris, Cambridge, 1971-1992
<i>RA</i>	= Revista arhivelor
<i>RBAR</i>	= Revista Bibliotecii Academiei Române, București
<i>RC</i>	= Revista catolică
<i>RdI</i>	= Revista de istorie
<i>REByz</i>	= <i>Revue des Études Byzantines</i>
<i>RER</i>	= <i>Revue des études roumaines</i>
<i>RESEE</i>	= <i>Revue des études Sud-Est européennes</i>
<i>RGI</i>	= Revista Generală a Învățământului
<i>RHP</i>	= <i>Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. I: Die Inschriften</i> , Viena
<i>RHSEE</i>	= <i>Revue historique de Sud-Est européen</i>
<i>RI</i>	= Revista istorică (ambele serii)
<i>RIAF</i>	= Revista pentru istorie, arheologie și filologie
<i>RIB</i>	= <i>Roman Inscriptions of Britain</i> , Londra
<i>RIM</i>	= Revista de Istorie a Moldovei, Chișinău
<i>RIR</i>	= Revista istorică română, București
<i>RIS</i>	= Revista de istorie socială, Iași
<i>RITL</i>	= Revista de istorie și teorie literară
<i>RIU</i>	= <i>Die römischen Inschriften Ungarns</i> , Budapesta
<i>RJMH</i>	= <i>The Romanian Journal of Modern History</i> , Iași
<i>RM</i>	= Revista muzeelor
<i>RMD</i>	= <i>Roman Military Diplomas</i> , Londra
<i>RMM</i>	= <i>Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums</i> , Mainz
<i>RMM-MIA</i>	= Revista muzeelor și monumentelor, seria Monumente istorice și de artă
<i>RMR</i>	= Revista Medicală Română
<i>RRH</i>	= <i>Revue roumaine d'histoire</i>

<i>RRHA</i>	= Revue roumaine de l'histoire de l'art
<i>RRHA-BA</i>	= Revue Roumaine d'Histoire de l'Art. Série Beaux Arts
<i>RSIAB</i>	= Revista Societății istorice și arheologice bisericești, Chișinău
<i>Rsl</i>	= Romanoslavica
<i>SAHIR</i>	= Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae, București
<i>SAI</i>	= Studii și Articole de Istorie
<i>SANIC</i>	= Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale
<i>SCB</i>	= Studii și cercetări de bibliologie
<i>SCh</i>	= <i>Sources Chrétiennes</i> , Paris
<i>SCIA</i>	= Studii și cercetări de istoria artei
<i>SCIM</i>	= Studii și cercetări de istorie medie
<i>SCIV/SCIVA</i>	= Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)
<i>SCN</i>	= Studii și Cercetări Numismatice, București
<i>SCȘI</i>	= Studii și cercetări științifice, Istorie
<i>SEER</i>	= The Slavonic and East European Review
<i>SHA</i>	= <i>Scriptores Historiae Augustae</i>
<i>SJAN</i>	= Serviciul Județean al Arhivelor Naționale
<i>SMIC</i>	= Studii și materiale de istorie contemporană, București
<i>SMIM</i>	= Studii și materiale de istorie medie, București
<i>SMIMod</i>	= Studii și materiale de istorie modernă, București
<i>SOF</i>	= Südost-Forschungen, München
<i>ST</i>	= Studii Teologice, București
<i>StAntArh</i>	= <i>Studia Antiqua et Archaeologica</i> , Iași
<i>T&MBYZ</i>	= <i>Travaux et Mémoires du Centre de recherches d'histoire et de civilisation byzantines</i>
<i>ThD</i>	= Thraco-Dacica, București
<i>TR</i>	= Transylvanian Review, Cluj-Napoca
<i>TV</i>	= Teologie și viața, Iași
<i>ZPE</i>	= Zeitschrift für Papyralogie und Epigraphik
<i>ZSL</i>	= Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde